

Hér eftir fara kveðjuorð sem María S. Gunnarsdóttir flutti við útför Þórunnar Magnúsdóttur, heiðursfélaga MFÍK, f. 12.12.1920 – d. 24.12.2008 í Fossvogskirkju 7. janúar 2009

Vont er að láta leiða sig,
leiða og neyða.
Verra að láta veiða sig,
veiða og meiða.
Vont er að vera háð,
verst að lifa af náð.
Gott er að vera fleyg og fær,
frjáls í hverju spori,
sinnið verður sunnanblær,
sálin full af vori.

Þórunn Magnúsdóttir sem við kveðjum hér í dag tilheyrir kynslóð brautryðjenda - kvenna sem eru nú flestallar að hverfa. Oft er vitað til orða frönsku kvenréttindakonunnar Simone de Beauvoir um að “maður fæðist ekki kona” en ljóðið “Vont og verst “ eftir Ólöfu frá Hlöðum, sem líka var brautryðjandi, lýsir togstreitu sem ég held að hafi verið þeim Þórunni sameiginleg.

Þórunn fæddist 12. desember árið 1920 í Vestmannaeyjum, dóttir Guðrúnar Jónsdóttur, formanns Kvennadeildar Verkamannafélagsins Drífanda og Magnúsar Jónssonar, bátformanns. Hún var á öðru ári þegar faðir hennar lést og á sama ári dó bróðir hennar úr barnaveiki. Ekkjan stóð þá ein uppi með tvær dætur, Guðrúnu (f. 1915) og Þórunni, sem litlu munaði reyndar að hlyti sömu örlög og bróðirinn. Þótt Þórunn hefði betur gagnvart barnaveikinni markaði sú barátta hana. Veikindi og sjúkrastofnanir settu sterkan svip á bernsku hennar og í stað hefðbundinnar barnaskólagöngu og leikja við jafnaldra sína vandist hún ung á samneyti við fullorðið fólk. Það er ekki hægt að minnast Þórunnar Magnúsdóttur án þess að tala um þær samfélagsbreytingar sem hún lifði og var sjálf mjög virkur þátttakandi í. Þegar hún flyst með móður sinni til Reykjavíkur er Ísland að breytast úr bændasamfélagi í borgarsamfélag. Mjög mismunandi skoðanir voru á því hvert líta skyldi til fyrirmynda. Þórunn var ekki í vafa, gekk aðeins 13 ára gömul í félag ungra kommúnista og þar með var barátta hennar hafin fyrir þeim hugsjónum sem áttu hug hennar alla tíð.

Hún fór einn vetur í Reykholt og tók síðan inntökupróf í Kennaraskólann. Þar stoppaði hún þó ekki nema einn vetur enda ástfangin og fyrr en varði orðin eiginkona og móðir og á þeim árum samrýmdist það ekki námi. Hún eignaðist fjögur börn á 10 árum með fyrri eiginmanni sínum Birni Guðmundssyni: Eygló fædd 1941, Ingibjörg 1943, Bil 1947 og Magnús 1950. Guðrún fæddist svo 1959 en hún er dóttir Helga Jónssonar. Barnabörn Þórunnar eru 13. Báðum hjónaböndum Þórunnar lauk með skilnaði.

Lífsbaráttan var hörð í Reykjavík um miðbik 20.aldar. Mikil húsnæðisekla var í bænum og hafði Þórunn framgöngu um stofnun Félags herskálabúa. Hún var formaður félagsins frá stofnun 1952 allt til ársins 1959 þegar samtökin voru lögð niður. Hún beitti sér fyrir afnámi herskálahverfanna og að fundin yrði framtíðarlausn á húsnæðisvanda þeirra

Þúsunda Reykvíkinga sem þar bjuggu. Þórunn var bæjarfulltrúi sósíalista og sat í átta ár í framfærslunefnd Reykjavíkur. Á þeim vettvangi var hún ötull málsvari lítilmagnans. Auk þessa starfaði hún bæði fyrir Mæðrafélagið og Mæðrastyrksnefnd.

Við lok síðari heimstyrjaldar varð til alþjóðleg hreyfing kvenna sem vildi nýja sýn á samfélagið. Flestar þessara kvenna voru virkar í andspyrnuhreyfingunni og margar höfðu kynnst vistinni í fangabúðum nasista af eigin raun. Þær ákváðu að virkja samtakamátt sinn, vildu koma á samvinnu kvenna austurs og vestur til varnar friði og lýðræði. Þórunn hreifst mjög af þessum hugmyndum og varð strax virk í Alþjóðasamtökum Lýðsræðissinnaðra kvenna. Hún sat m.a. stofnfund samtakanna í Kaupmannahöfn og hér heima var hún frá upphafi virkur félagi í Menningar- og friðarsamtökum Íslenskra kvenna sem er íslenska aðildarfélag samtakanna. Hún sat um árabíl í stjórn MFÍK, bæði sem formaður en einnig í öðrum hlutverkum og sinnti auk þess ýmsum trúnaðarstörfum í þágu samtakanna. Alla tíð fylgdist hún með starfi samtakanna og á aðalfundi árið 2006 voru Þórunni þökkuð störf hennar og hún gerð heiðursfélagi MFÍK.

Þórunn ferðaðist víða og tók þátt í ótal kvennaráðstefnum. Þar var hún glæsilegur fulltrúi íslenskra kvenna. Vel að sér í heimsmálum og fundarsköp hafði hún alveg með á hreinu. Kannski einum of smásmuguleg á stundum en hún var bara barn að aldri þegar hún kunni fundarsköp og alla tíð síðan átti hún afar erfitt með sig þegar fundum var illa stjórnað.

Eftir fertugt tók Þórunn aftur upp þráðinn þar sem frá var horfið námi, samhliða kennslustörfum. Hún lauk kennaraprófi 1971 og stúdentsprófi 1973 frá Kennaraháskólanum. Skráði sig síðan í sagnfræði og útskrifaðist með cand. mag. próf frá Háskóla Íslands 1982. Hún var brautryðjandi á sviði kvennasögu með rannsóknum sínum á sjókonum og starfi Íslenskrar verkakvinnafélaga.

Leiðir okkar Þórunnar lágu ekki saman fyrr en í byrjun 9.áratugarins. Við hittumst í Vestmannaeyjum – báðar aðkomukonur og okkur varð strax vel til vana.

Hávaxin glæsileg kona var Þórunn Magnúsdóttir og mikill persónuleiki – hún fór ekki fram hjá neinum. Hún var aldrei með neitt hálfkák og sló ekki af ýtrustu kröfum þótt það afluði henni ekki alltaf vinsælda. Hún var góðum gáfum gædd, vel lesin og vægast sagt mikil bókakelling eins og bókasafn hennar ber með sér. Hún var listhneigð, vildi koma listum og listamönnum á framfæri og átti hugmyndina að listsýningu kvenna sem haldin var í Reykjavík á kvennaárinu 1975.

Þórunn var leitandi baráttukona. Kjarkmikil og rekin áfram af samlandi af bjartsýni og þrjósku.

Menntaþráin, hluti leitarinnar - átti kannski rót í gloppóttri skólagöngu í æsku og því að verða að hætta í kennaraskólanum vegna barneigna. Alla vega fannst henni menntun frumskilyrði þess að konur fengju notið sín.

Í leit að jöfnuði vísaði sterk verkalýðsmeðvitund hennar leiðina.

Mannréttindi og ekki síst réttindi kvenna voru henni mjög hugstæð.

Karlmenn búnir að fá nóg pláss – tímabært að draga fram hlut kvenna.

Hún aðhylltist alþjóðahyggju – var hernaðarandstæðingur og friðarsinni.

Þetta leiddi hana ekki bara víða um landsbyggðina heldur einnig víða um heim.

En baráttan var aldrei í eiginhagmunaskyni.

Það element virtist alveg vanta í hana og hefur á stundum verið erfitt fyrir hennar nánustu.

Hún valdi ekki auðveldustu leiðirnar í lífinu. Hvorki í skoðunum né lífsmáta.

Ákveðið rótleysi var hluti leitarinnar og sterk var löngunin til að vera fleyg og fær.

Ekki veit ég hvort Þórunni varð hugsað til þeirra þegar hún skrifaði um einkamál Þuríðar formanns en í Sjósókn sunnlenskra kvenna segir Þórunn: “Þuríður átti um ævina tvo sambýlismenn og einn eiginmann, og voru þeir allir myndarmenn. Sambúðin varð þó í öllum tilvikum stutt, því menn þurfa að vera miklir af sjálfum sér, til þess að meta sambúð við svo mikilhæfa konu.”

Róttæknin minnkaði ekkert með aldrinum og lífsmáti hennar breyttist ekki. Þar sést best hversu heil hún var. Hún var alltaf jafn sannfærð um hvaða grunngildi þyrfti að standa vörð.

Leitin hélt áfram.

Hún flutti oft – var aldrei komin á endastöð.

Konan sem fór með príhjóla til Kúbu. Flutti svo rígfullorðin búferlum vestur á firði og seinna til Sauðárkróks.

Hún kastaði aldrei endanlega akkerum.

Einhvern tíma spurði ég hana af hverju hún þyrfti að vera á þessum þvælingi. Þá bjó hún innan um bækur sínar í ágætri íbúð með stytta Héðins Valdimarssonar fyrir utan gluggann og málverk Jóhanns Briem á veggnum. Svarið var að hún og Reykjavík hefðu bara aldrei átt samleið.

Nú er ferðalagið á enda.

Þórunni væri best þakkað með því að láta fordæmi hennar verða okkur hvati til að halda áfram á sömu braut.. Enn og áfram er þörf fyrir kjarkmikið hugsjónafólk sem tilbúið er að leggja allt undir til að verja hugsjónir samábyrgðar og jafnaðar.

msg